

Expertmeeting *Toekomst van het emancipatiebeleid* op 24 juni 2016 bij Atria

Verslag op hoofdlijnen

INLEIDING

Op 24 juni organiseerde Atria een expertmeeting over de toekomst van het emancipatiebeleid. Deze expertmeeting werd georganiseerd naar aanleiding van een boek over 50 jaar emancipatiebeleid in Nederland, dat wordt geschreven door Anneke van Doorne-Huiskes en Joop Schippers, in nauwe samenwerking met Antia Wiersma en Renée Römken van Atria. Het laatste hoofdstuk van dit boek gaat over de toekomst: Wat is bereikt? Wat moet er nog gebeuren? Is overheidsbeleid nodig? Zo ja, op welke punten is dit wenselijk of zelfs dringend? Deze thema's werden besproken in een gemengd gezelschap.¹ Oudgedienden, om het zo te zeggen, mensen die hun sporen in het emancipatiewezen hebben verdiend. En jongeren, die de toekomst in termen van emancipatie en feminisme vorm zullen geven. Een boeiende middag. Een impressie op hoofdlijnen.

HOE 'FRAME' JE EMANCIPATIEKWESTIES?

Politieke belangstelling voor man/vrouwverhoudingen, feminisme en emancipatievraagstukken is niet vanzelfsprekend. Met de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017 in het vooruitzicht is de vraag relevant of en in welke zin het overheidsbeleid zich met deze thema's in een nieuw kabinet zal bezighouden. De verwachting is niet dat men denkt dat alles 'klaar' is. Maar het is zeker mogelijk dat andere scheidslijnen in de samenleving dan die van sekse een hogere politieke prioriteit krijgen. Onderwijsverschillen bijvoorbeeld en de ongelijke kansen voor burgers op vaste banen. Het is niet onwaarschijnlijk dat het volgende kabinet een liberaal/conservatieve kleur zal hebben. Om emancipatie in het vizier te houden is de vraag hoe je gender- of emancipatiekwesies 'frame't, op een manier dat de overheid de relevantie van overheidsbemoediging inziet. Tijdens de expertmeeting kwamen 2 mogelijke frames ter sprake.

Mensenrechten als frame

De meningen verschillen over de werkzaamheid van dit frame. Aan de ene kant hebben overheden verplichtingen op het vlak van mensenrechten. Rechten van vrouwen zijn in

¹ Deelnemers aan deze expertmeeting waren: Anneke van Doorne-Huiskes, Anja Meulenbelt, Angeniet Gillissen, Antia Wiersma, Bette Berends, Greetje Bijl, Hedy d'Ancona, Jacqueline Prins, Jenny Goldschmidt, Jeroni Vergeer, Joop Schippers, Lauren Smits, Margriet van der Zouw, Noortje Willems, Renée Römken, Zehra Sariaslan.

internationale verdragen vastgelegd. Aan de andere kant zijn mensenrechten allang niet meer 'sexy'. Mensenrechten als legitimering van – bijvoorbeeld – emancipatiebeleid blijkt weerstanden op te roepen. Er wordt gezegd dat mensenrechten geen garantie zijn dat het goed komt met de gelijkheid tussen man en vrouw en dat het concreter moet.

Vervolgens wordt *human capital* als alternatief voorgesteld.

Human capital als frame

Wijzen op de noodzaak om al het menselijk kapitaal in Nederland te benutten is geen nieuw gezichtspunt. Toch blijft het nuttig voor het streven naar kansen en mogelijkheden voor alle burgers, inclusief de ontwikkeling van het potentieel van vrouwen. Dat nut is onveranderd groot, gezien de vergrijzing. Daarnaast is het noodzakelijk voor bedrijven en overheden om concurrerend te zijn en kwaliteit te leveren. Een belangrijke politieke opgave is om dit denken in termen van kapitaal niet alleen toe te passen op hoogopgeleide vrouwen – en mannen – maar om ook lager opgeleide vrouwen en mannen daarbij te betrekken. Deze overweging leidde tot de vraag of de scheiding tussen hoog en lager opgeleiden (m/v) niet relevanter is geworden dan die tussen mannen en vrouwen.

POLITIEK-ECONOMISCHE SYSTEMEN VRAGEN OM VERANDERINGEN

Gendergelijkheid kan niet los worden gezien van ongelijkheden die er in de samenleving bestaan op basis van klasse en kleur. Het terugdringen van de verzorgingsstaat maakt het leven van mensen (m/v) in achterstandsituaties er niet gemakkelijker op. Zij krijgen geen duwtje meer in de rug. De verwevenheid van gender met deze scheidslijnen van klasse en kleur is complex, maar je moet wel vanuit die verwevenheid een beleid van sociale rechtvaardigheid voeren, werd benadrukt.

Veranderingen in de sociale organisatie van de samenleving werden al in de jaren zeventig door emancipatieorganisatie ManVrouwMaatschappij voorgesteld. Ook toen al: het gaat niet alleen om het inhalen van achterstanden, maar over belangrijke maatschappelijke veranderingen, zoals de noodzaak van arbeidsduurverkortingen en herverdeling tussen de seksen van betaalde en onbetaalde arbeid.

Ook werd gewezen op het onrecht, op de vernederingen waarmee vrouwen in sommige landen van de wereld regelmatig worden geconfronteerd. We moeten beginnen met wat met vrouwen aan de hand is, wereldwijd. Emancipatiebeleid in Nederland betekent ook dat je vrouwen in hun gemeenschappen moet bereiken, bijvoorbeeld bepaalde migrantengemeenschappen. Ze leven vaak in relatief hechte verbanden met veel sociale controle. Veel mannen en vrouwen in deze gemeenschap weten niet wat feminisme inhoudt, daarom zijn er vrouwelijke rolmodellen nodig uit eigen kring.

WAT ZIJN NOG BELANGRIJKE KWESTIES?

Beeldvorming is een hardnekkige problematiek, die veranderingen blokkeert.

Rolverwachtingen ten aanzien van vrouwen zijn vaak nog traditioneel en ook in de media en het onderwijs heerst een stereotype beeld van vrouwen. Het is belangrijk om de participatie van vrouwen in de politiek te verhogen. Daarnaast wordt aangegeven dat mannen betrokken moeten worden bij het emancipatiebeleid. Verder zijn een uitgebreider vaderschapsverlof, goede kinderopvang en zorgverlof belangrijke kwesties.

NOG ENKELE AANBEVELINGEN

- Behoud de gendersensitieve blik. *Gender mainstreaming*² van en in overheidsbeleid blijft onverminderd van belang.
- Het ‘verhaal’ van gendergelijkheid moet ook richting publiek zichtbaar blijven.
- Talentontwikkeling van vrouwen blijft van groot belang.
- Concepten van mannelijkheid en vrouwelijkheid moeten verder veranderen.
- Te veel zaken zijn overboord gegooid, zonder dat ze opgelost waren. Er was in eerdere decennia bijvoorbeeld een belangrijke projectgroep over beeldvorming. Die is verdwenen, terwijl traditionele beeldvorming nog steeds bestaat. Blijf eraan werken, moderniseer, maar laat deze zaken niet los. Eens in de 10 jaar wordt er gekeken naar het belastingstelsel, of het nog wel voldoet en bij de tijd is. Dat vindt iedereen normaal. Dat zou op het terrein van emancipatiebeleid ook moeten worden gedaan. Ook monitoring en visitatie van het beleid zijn heel belangrijk.
- Er is al veel bereikt, maar er valt nog veel meer te bereiken. Een actief emancipatiebeleid en een betrokken maatschappelijk middenveld blijven van groot belang. Of emancipatie prioriteit heeft, hangt af van het volgende kabinet.

² Het perspectief van gendergelijkheid wordt geïntegreerd in alle beleidsdomeinen en departementen. Ook bij beleid dat niets met gender te maken lijkt te hebben, moet geanalyseerd worden of er geen negatieve effecten zijn voor vrouwen t.o.v. mannen.